

МУЗЕЙ ГРОШЕЙ

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ КАТАЛОГ

ЗМІСТ

3	ВСТУП
4 – 10	МОНЕТИ
11 – 12	ПАМ'ЯТНІ МОНЕТИ УКРАЇНИ
13 – 17	ПАПЕРОВІ ГРОШОВІ ЗНАКИ
18 – 19	ЦІННІ ПАПЕРИ
20 – 21	ЛИСТІВКИ
22 – 23	ФАЛЕРИСТИКА
24 – 25	КНИГИ
26 – 27	ЛІЧИЛЬНА ТЕХНІКА
28 – 29	ФОТО
30 – 31	ЮВЕЛІРНІ ВИРОБИ

ВСТУП

Експонати Музею грошей розповідають про грошовий обіг на українських землях із давніх часів до сьогодення. В експозиції представлені домонетні форми грошей, античні, середньовічні монети, гроші Російської імперії, Української Народної Республіки, а також гроші радянського періоду і сучасної Незалежної України. Більша частина колекції Музею зберігається у фондосховищі. Крім монет та банкнот, там також зберігаються предмети, які дозволяють відвідувачу уявити розвиток фінансових установ та історію банківської справи на різних історичних етапах.

Із здобуттям Україною незалежності зростає інтерес до історії та культури нашого народу. Дуже багато цікавих фактів можна дізнатись, вивчаючи давні монети та паперові гроші: пам'ятки нумізматики та боністики.

Монети на території сучасної України з'явилися в Північному Причорномор'ї майже одночасно із початком карбування перших монет в Малій Азії. Такі грецькі поліси як Ольвія, Керкінітіда, Тіра, Херсонес, Істрія, Пантікапей, а пізніше Боспорське царство, налагодили карбування власних монет.

Українська національна валюта отримала свою назву від лічильно-вагової одиниці, гривни, якою в щоденному побуті користувались наші предки аж у VIII столітті. Гривня подолала тривалий та складний шлях розвитку, адаптації до нових історичних реалій. Відродилась гривня у 1918 році в Українській Народній Республіці. Після окупації України Радянським союзом гривня зникла з обігу на кілька десятиліть. Зі здобуттям незалежності гривня повернулася в грошовий обіг України і стала невід'ємною частиною життя кожного українця.

На сторінках каталогу ви дізнаєтесь багато цікавого про решту предметів, з яких складається не лише колекція Музею грошей, але й спадок кількох поколінь українського народу.

Експонати, позначені значком, можна переглянути в 3D форматі у віртуальному турі Музею грошей. Завантажити віртуальний тур можна за допомогою посилання або QR коду в кінці каталогу.

Музей грошей: науково-популярний каталог // Відп. ред.: Д. Толочко, А. Бойко-Гагарін, Р. Рілов, М.-М. Костів Київ: "Спринт-сервіс", 2021. 34 с.

Цитати іноземними мовами в каталозі подано відповідно до вимог Статті 5 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», яка передбачає оформлення інформаційної продукції про Музей чи виставку за потреби також іншими мовами.

Передрук будь-яких частин каталогу заборонений без письмового дозволу Національного Банку України.

© Національний Банк України, 2021
© Колектив відділу "Музей грошей", 2021

I. МОНЕТИ

Колекція монет складає найбільшу частину експонатів нашого Музею. В експозиції представлені зразки монет, які були в обігу на українських теренах в різні історичні періоди. Найдавнішими в колекції є монети грецьких колоній Північного Причорномор'я.

Північне Причорномор'я відіграло важливу роль в економічній системі стародавнього світу, античні міста з давніх часів мали тісні торгові зв'язки, розвинуте ремісництво та скотарство, експортували зерно, худобу, а також рабів. Основними імпортними товарами, що ввозились до міст-держав Греції, були прикраси, вино, оливкова олія, високохудожній керамічний посуд та зброя. Майже одночасно із появою перших монет в історії людства в Малій Азії, власні гроші з'являються на українських землях. Найбільш ранніми монетами, карбованими в Ольвії, були великі литі аси, виготовлені близько 437–410 рр. до н.е.

АС. Ольвія. 437–410 рр. до н.е.¹

На лицьовій стороні монети зображено голову Медузи Горгони – міфічної істоти, яка спроможна перетворити людину на камінь одним лише поглядом. На зворотній стороні орел, що летить праворуч, схопивши у лапах дельфіна, по сторонах напис "ΑΡΙΧ". Монета виготовлена методом лиття з бронзи.

Монета у формі дельфіна, яку використовували мешканці Ольвії як храмову символічну пожертву Аполлону Дельфінію та вірогідно – як дрібну грошову одиницю. Відливали монети у грецькій колонії-полісі Ольвії в VI–V століттях. Загалом випуск монет із золота, срібла, міді, бронзи у містах Північного Причорномор'я тривав до IV століття н.е.

ДЕЛЬФІН. Ольвія. V–II ст. до н. е.

¹ 3D зображення монет АС та ДЕЛЬФІН можна переглянути у вітрині 2 "Монети Північного Причорномор'я" № 2 та 6.

СТАТЕР. Боспорське царство. 154–155 рр. н.е.²

Статер виготовлений з електру (сплаву золота та срібла). Боспорські статери були найвищим номіналом Царства і завжди відрзняються майстерним художнім рівнем виконання. На аверсі монети зображений боспорський цар Євпатор, про що свідчить відповідний напис. На реверсі – зображення римського імператора Антоніна Пія, який в ті часи володарював у Римі та якому де-факто підпорядковувались царі Боспору.

Упродовж XI–XIII століть припинилось надходження монетного срібла із Сходу, яке було основним платіжним засобом в цей період. З цим пов'язують появу монетно-вагових зливків різної форми та ваги.

Ці зливки мали дещо обмежене використання в обігу, їх використовували як засіб накопичення або при крупних торгових угодах. Саме тому монетно-вагові зливки є досить рідкісними одиничними знахідками, частіше зустрічаючись у складі скарбів, інколи із наявними у скарбах прикрасами, вкрай рідко – з монетами.

Одним із перших, хто здійснив опис монетно-вагових зливків гривень в українській нумізматичній історіографії, був Карл Болсуновський. Цікавою в описі дослідника є гіпотеза про ототожнення форм всіх типів монетно-вагових зливків із човнами і суднами, що курсували по Дніпру та Десні, а також озерам у часи Давньої Русі. Монетно-вагові зливки різних типів нерідко зберігаються у колекціях Музеїв, а також приватних зібраннях. Гривні київського та новгородського типів описані в колекції подружжя відомих київських меценатів Богдана Івановича та Варвари Миколаївни Ханенків (Терещенко). У каталогах колекції меценатів згадуються Гривні київського типу, знайдені на Андріївському узвозі у Києві, та новгородського типу, знайдені також у Києві. Гривні київського типу датують другою половиною XII – першою половиною XIII століть, визначаючи верхньою межею татарську облогу та штурм Києва у 1239–1240 роках.

На початку XIV століття у письмових джерелах починає фігурувати назва нової одиниці платежу – "рубля", а також його фракцій під назвами: "полтіна" і "чверть". Назва рубль походить від процесу рублення вагових гривень на частини. На багатьох монетно-вагових зливках присутні насічки та спеціальні клейма, що підтверджували їхню повноту ваги та якість срібла.

ГРИВНЯ КИЇВСЬКОГО ТИПУ. Давня Русь. XI–XIII ст.³

Срібний монетно-ваговий зливко шестикутної форми і вагою близько 160 грам. Використовувався як засіб платежу та накопичення статків у Давній Русі, був великого розміру та зручної форми. Зливки шестикутної ромбовидної форми відливали в Києві у XI–XIII століттях. У нижній частині зворотного боку злитка є графіті у вигляді ліній, що перетинаються – так давні торговці позначали приналежність зливку до своєї власності та відповідності вмісту дорогоцінного металу. Форма саме цієї гривні стала прототипом для логотипу Національного банку України.

² 3D зображення монети СТАТЕР можна переглянути у вітрині 2 "Монети Північного Причорномор'я" № 7
³ 3D зображення ГРИВНІ КИЇВСЬКОГО ТИПУ можна переглянути у вітрині 6 "Давньоруські землі XII–XIII ст." № 1

ГРОШИК⁴

Владислава Опольського (1372–1378 років) та Людовіка Угорського (1379–1382), Червона Русь, карбований у Львові.

Срібна монета Королівства Польського, карбована у Львові за часів правління королів Владислава Опольського (1372–1378 років) та Людовіка Угорського (1379–

1382). У центрі аверсу монети в круговому крапковому обідку зображений герб Галичини – крокуючий лев, навколо кругова легенда вказує на правителя, на реверсі в центрі – монограма в картуші – перша літера імені “W” та в круговій легенді місце карбування – “MONETA RVSSIE”, тобто “Монета руська”, маючи на увазі Галицьку, або Червону Русь.

У XIV столітті українські землі перебували у складі Великого князівства Литовського, королівства Польського та Кримського ханства. У цей час Україна залишається важливим перехрестям торговельних шляхів. Її ринок насичений монетами Європи та Сходу. Поширюється чеська монета з написом латинію “Гроші празькі”, що започаткувало вживання терміну “гроші”. Крім того в обігу були поширені польські та литовські півгроші, пенязі, данги та пули Золотої орди і акче Кримського Ханства та Османської імперії.

ДАНГ Золотої Орди з надкарбуванням міста Аспрокастрон, Молдавське князівство, XIV–XV століття.⁵

Срібний данг Улусу Джучі (Золотої Орди) із надкарбуванням у вигляді хреста із крапками, нанесений у місті Аспрокастрон (нині Білгород-Дністровський, Одеська обл.), на той час під владою Молдавського князівства. Срібні джучидські монети набули широкого поширення всією південною та східною частинами України. А із наявним на полі надкарбуванням підтверджувалась якість та повноцінність вмісту срібла у монети та легалізувався її обіг.

Монети Кримського ханства насамперед були поширені на Кримському півострові та найближчих степових районах. В останній чверті XV – на початку XVI ст. такі монети надходять до Середньої Наддніпряни та Поділля. Зафіксовані у скарбах також як окремі знахідки. Монети ханів з династії Гіреїв відомі також на території Києва та Київщини – декілька акче початку XV століття зафіксовані археологами під час розкопок на території церкви Спаса на Берестові. Звичайно, насамперед це може бути пов'язано з трагічними подіями розгрому Києва кримським ханом Менглі I Гереем восени 1482 р. та спустошливими вторгненнями кримських татар на землі Київщини в 1489, 1493, 1501, 1506 рр., під час яких монети могли залишитись на нашій території. Але реальнішою версією походження такого нумізматичного матеріалу можуть бути торговельні зв'язки між Великим князівством Литовським і Кримським ханством та Османською імперією. З Києва на Крим йшло зерно, хутра, мед, віск, стріли з орлиними перами, серпи, ножі, шапки та оздоблений хутром одяг тощо.

⁴ 3D зображення монети СТАТЕР можна переглянути у вітрині 2 “Монети Північного Причорномор'я” № 7

⁵ 3D зображення монети ДАНГ можна переглянути у вітрині 9 “Грошовий обіг на українських землях XIV – XV століть” № 9

АКЧЕ Менглі I Гірей.⁶

Кримське ханство, кінець XV століття

Монета карбована за часів правління хана Менглі I Гірея (зустрічаються варіанти написання також Герей та Герай) (1467–1515) на монетному дворі у місті Кафа (сучасне м. Феодосія, АР Крим). Її виготовлено зі срібної заготовки, отриманої через нарізання дроту із подальшим нанесенням зображень за допомогою пари штемпелів – про це свідчить характерна неправильна геометрична форма монети.

На аверсі монети в круговому крапковому обідку текстова легенда у два рядки: “Менглі Гірей, син Хаджи Гірея”. У центрі реверсу в круговому крапковому обідку поміщено тамгу (родовий герб) династії Гіреїв, угорі зазначено дату карбування монети цифрами (чітко видимими є лише дві перші цифри дати “88”, тобто 888 року Місячної Хіджри, або 1483 року за Григоріанським календарем) та легенду, розміщену по колу: “Карбовано у Кирк Йері”. Край монети оздоблено обідком із крапок, розміщених не щільно одна до одної.

“ЄФІМОК З ПРИЗНАКОМ” (з ознаками) Олексія Михайловича, Московія, 1655 рік⁷

Нідерландський альбертусталер з бельгійської провінції Турне, перекарбований 1655 року під монету Московського царства – результат невдалої грошової реформи царя Олексія Михайловича. Сутність реформи закладалась у наданні європейським талерам можливості обігу в Московії, про що свідчить нанесення на їхні поля двох надкарбувань або мовою документів того часу «ознак» – штемпелем від срібної копійки із зображенням вершника зі списом та додатковим надкарбуванням із зазначенням дати реформи – 1655 року. Попри завищену номінальну вартість, “єфімки із ознакою” набули широкого поширення на ринковій вартості.

У XVI–XVII столітті крупні срібні монети – талери – фактично заповнюють грошовий ринок всієї Європи, ставши популярними упродовж наступних декількох століть – починається епоха талера. Найчастіше на території України знаходять скарби із наявними в їхньому складі талерами Об'єднаних провінцій Нідерландів (провінційні та міські левендаальдери та ріксдаальдери), монети Іспанських Нідерландів (альбертусталери), а також німецькі талери, карбовані в Саксонії, Брауншвейгу-Вольфенбюттелі, швейцарському кантоні Сент-Галені, австрійському єпископстві Зальцбург та багато інших.

⁶ 3D зображення монети АКЧЕ можна переглянути у вітрині 9 “Грошовий обіг на українських землях XIV – XV століть” № 8.

⁷ 3D зображення монети ЄФІМОК З ПРИЗНАКОМ можна переглянути у вітрині 11 “Грошовий обіг на українських землях підпорядкованих Московській державі друга пол. XVII ст.” № 3.

Шраубталерами називали вироби, виготовлені із двох талерів, всередині яких створювався пустий простір, а внутрішні стінки яких закручувались, дозволяючи поміщувати всередину різні вкладення. Всередину шраубталерів найчастіше поміщували кольорові художні мініатюрні зображення із наклеєними або намальованими портретами, які могли також бути поєднані в різні тематичні серії, або присвячувалися важливим подіям свого часу. Всередину могли покласти також мініпортрет когось із рідних або таємне послання, яке хотіли передати непомітно. Прозорі накладки із зображенням одягу та зачісок, але без обличчя дозволяли створити стильний образ, прикладаючи їх до портрета. Особливо популярними шраубталери стали у XVIII столітті і виготовляли їх переважно в Зальцбурзі.

ШРАУБТАЛЕР (талер із секретом)⁸ **Західна Європа, XVII–XVIII ст.**

Шраубталер виконаний із двох абсолютно різних монет, вікова різниця між якими складає практично століття, що додатково підкреслює тривалу популярність талерів у грошовому обігу та побуті європейців. Одна сторона визначає реверс талеру Австрії, карбованого за правління імператора Фердинанда I Габсбурга (1519–1547) у період 1531–1547 років, монетний двір міста Галль, земля Тіроль. Друга половинка шраубталера є аверсом талеру герцогства Саксонія-Веймар, правління Йогана Ернста спільно із п'ятьма братами у 1622–1626 роках – талер 1622 року із зображенням грецької богині Афіні, яка також мала прізвисько Паллада, від чого талер отримав назву “Pallas thaler”.

Із посиленням політичного впливу Московії на землі Лівобережної України, царська влада запровадила політику уніфікації та поєднання грошових систем українських та московських земель, в обігу яких знаходились різні монети. Найпопулярнішими монетами на території українських історичних регіонів з початку XVII століття були півтораки Речі Посполитої, курфюршества Бранденбургу-Пруссії та інших земель, що отримали серед простого народу назву “чехи” і фактично складали основу грошового обігу. Враховуючи популярність півтораків у грошовому обігу українських земель, московська влада вирішує постачати до Лівобережжя монети, що стилістично імітують поль-

⁸ 3D зображення монети ШРАУБТАЛЕР можна переглянути у вітрині 10 «Грошовий обіг на українських землях у XVI – XVII століттях»

ські півтораки. Для цього у 1686 році до міста Севська було доставлене прогресивне карбувальне обладнання – вальцверки, якими виготовляли “чехи” від імені Івана та Петра Олексійовичів під регентством їхньої матері царівни Софії Олексіївни. Монета є результатом невдалої експансії Московії на землі Гетьманщини, намагання втілити план із введення в обіг монети, стилістично подібної до поширеного на той час півторака Речі Посполитої.

ЧЕХ Петра та Івана Олексійовичів. Московія, 1686 р.⁹

Аверс: у центрі зображений двоголовий орел із коронами на головах, вище яких корона із хрестом в круговому обідку із крапок. У зовнішньому круговому обідку із крапок кругова легенда: I A P A D G C & M D T M & P S A R A.

Легенда аверсу має наступний повний вигляд: “Iohannes Alexiewitz, Petrus Alexiewitz Dei Gratia Caesres et Magni Duces Totius Magnae et Parvae et Sophia Albae Russiae Autocratores”, що в перекладі з латини означає “Іван Олексійович та Петро Олексійович Божою милістю царі та царівна Софія всієї Русі самодержці”.

Реверс: у центрі зображена держава із хрестом, поміщені у круговий обідок із крапок. Всередині держави хрест із зображенням 5 квіткових розеток. В зовнішньому круговому обідку із крапок поміщена кругова легенда, що зберегла фрагмент: MON NO FACTA SIEV. A 1686. Повністю легенда звучить так: “Moneta nova facta Siev anno 1686”, в перекладі “Монета нова виготовлена у Севську року 1686”.

3 РУБЛІ. Російська імперія. 1842 р.¹⁰

Платинова монета Російської імперії 1842 року, виготовлена із металу, видобутого на Уралі. У другій чверті XIX століття платина не відігравала ролі важливого дорогоцінного металу, хоча про її фізичні та хімічні властивості було відомо науці. Натомість у Західній Європі можливість карбування із платини монет була визнана збитковою. У Російській імперії було втілене в життя рішення використати відшукану на Уралі платину для карбування монет, що відбувалося упродовж 1828–1845 років, найпоширенішими в цій серії були 3 рублі. Проте монети із платини не знайшли широкої підтримки серед населення та згодом із підвищенням світових цін на платину були вилучені із обігу, заборонені до ввезення та вивезення із Російської імперії, обмінені у населення на золоту, срібну монету та кредитні білети.

⁹ 3D зображення монети ЧЕХ можна переглянути у вітрині 12 “Грошовий обіг на українських землях у XVIII столітті”
¹⁰ 3D зображення монети 3 РУБЛІ можна переглянути у вітрині 13 “Грошовий обіг на українських землях у XIX столітті” № 1

Через значне здешевлення срібла наприкінці XIX ст. назріла необхідність переходу на золотий стандарт. У 1892 р. під керівництвом міністра фінансів Сергія Юлійовича Вітте розпочинається процес підготовки до нової грошової реформи, що заклала в основу грошової системи золотий рубль. Одним із перших ідею відмови від системи срібного монометалізму та переходу на золоту валюту запропонував колезький асесор, професор Університету Св. Володимира у м. Києві, а з 1881 р. – міністр фінансів Російської імперії Микола Християнович Бунге. У 1892 р. під керівництвом міністра фінансів С. Вітте, який, до речі, до цього у 1880–1889 рр. керував українськими залізницями в Одесі та Києві, розпочинається процес підготовки до нової реформи, яка заклала в основу грошової системи золотий рубль. Для потреб такої реформи було необхідним накопичення значної кількості срібних та золотих грошей, що було досягнуто у 1897 р.

До проведення реформи всі товарно-грошові відносини в імперії здійснювались переважно срібними монетами, новим законом від 8 травня 1895 р. було дозволено розраховуватись золотими монетами. Для збільшення використання серед населення золотої монети, нею було дозволено сплачувати гербові збори, виплачувати жалування державним службовцям, а установам Державного банку було дозволено здійснювати купівельні операції. При цьому золоті монети приймалися за позначеною на них номінальною ціною, натомість кредитними білетами було встановлено курс 7 руб. 50 коп. за півімперіал (або за 5 руб.), а також 15 руб. кредитними білетами за імперіал золотом. Обсяги карбування золотих монет номіналом 5 руб. (або 1/3 імперіалу) та 10 руб. суттєво збільшені, у 1898 р. з'являються монети номіналом у 7 рублів 50 копійок, а також 15 рублів. Унікальною для свого часу стала нова монета вартістю в півімперіала – тепер половина 15 рублів – 7 рублів та 50 копійок, карбована лише у 1897 році.

7 РУБЛІВ 50 КОПІЙОК Миколи II Романова, Російська імперія, 1897 р. ¹¹

¹¹ 3D зображення монети 3 РУБЛІВ можна переглянути у вітрині 13 "Грошовий обіг на українських землях у XIX столітті" № 3

II. ПАМ'ЯТНІ МОНЕТИ УКРАЇНИ

Пам'ятні монети – символ державності та багате джерело інформації про країну: важливі події, традиції, культуру, спорт і природу. Вони презентують нашу державу на світовій арені. Національний банк має власну нумізматичну програму, реалізація якої розпочалася ще у 1995 році. За цей період Національний банк України розбудував власне монетне виробництво, створив школу художників-медальєрів, увів до обігу майже 1000 найменувань монет, започаткував понад 30 тематичних серій пам'ятних монет. Це – "Духовні скарби України", "Видатні особистості України", "Пам'ятки архітектури України", "Флора і фауна", "Спорт" і багато інших. У Музеї грошей є повна колекція пам'ятних монет України.

125 гривень "Оранта" ¹²

Пам'ятні монети «Оранта» вийшли у серії "Духовні скарби України". Вони є своєрідним символом оберегу українського народу і присвячені образу Богоматері, нанесеному у вигляді мозаїки у центральній апсиді храму Святої Софії у Києві та відомому як Оранта. Саме тому на аверсі монети зображена Софія Київська – кафедральний собор часів Давньої Русі, зведений у XI столітті. Реверс монети прикрашає образ Богоматері Оранти.

Ці монети мають досить незвичні для більшості українських монет номінали 250 та 125 гривень. Найдорожча ж монета із цієї серії має номінал 500 гривень.

2 гривні "Перша річниця Конституції України", Україна, 1997 р.

Пам'ятна монета "Перша річниця Конституції України" має номінал 2 гривні. Вона введена в обіг Національним банком у 1997 році – через рік після ухвалення Конституції України. Монета належить до серії "Відродження української державності". Вона цікава власне наявністю геральдичних елементів – напису із датою проголошення Конституції на картуші, а також наявним угорі геральдичним орнаментом. Крім того, тираж цієї монети дещо менший, ніж звичайний на сьогодні – 20 тисяч одиниць.

¹² 3D зображення монети 125 гривень "Оранта" та 2 гривні "Перша річниця Конституції України" можна переглянути у вітрині 37 "Пам'ятні монети України (серія: відродження Української державності та духовні скарби України)"

500 гривень “Фінальний турнір чемпіонату Європи з футболу 2012 р.”, Україна, 2011 р.¹³

Рекордну вартість сьогодні має пам’ятна монета номіналом 500 гривень, присвячена чемпіонату із футболу Євро-2012, яка важить 500 грамів золота. Нескладно порахувати хоча б вартість вкладеного в неї дорогоцінного металу. Крім того, тираж цієї монети фактично склав 110 штук.

У нашому Музеї подіям цього свята футболу присвячена окрема вітрина – експонуються не лише золотий півкілограмовий «велетень», а й інші монети. Особливо прикметною серед них є пара монет, поєднані у одну – українські 10 гривень та польські 10 злотих, що символізують єдність українців та поляків у проведенні чемпіонату.

10 гривень “Копання картоплі”, Україна, 2018 р.¹⁴

Срібна пам’ятна монета присвячена розкриттю образу українського архетипу в іронічній манері. Потяг і любов до землі, праця на ній тисячі років єднають чоловіка і жінку, що символізують дві постаті в традиційному українському одязі, які збирають врожай і схилившись цілуються, а їхні позолочені силуети мають обрис серця. На аверсі зображені плоди картоплі в землі.

5 гривень “Передова”, Україна, 2020 р.

Пам’ятну монету номіналом 5 гривень “Передова” присвятили медикам і військовим за відданість справі, сміливість і професіоналізм. Під час пандемії та в умовах боротьби України за територіальну цілісність країни у кожного своя передова та своя лінія фронту, і тільки докладаючи спільних зусиль можна перемогти.

На аверсі монети розміщений вертикальний напис “РАЗОМ”, а також дві руки, які демонструють знак V, поширений жест, що означає перемогу та мир. На реверсі монети розміщений вертикальний напис “ПЕРЕДОВА”, а також образи медика та військового, кольорові зображення нанесені технологією тамподруку.

¹³ 3D зображення монети 500 гривень “Фінальний турнір чемпіонату Європи з футболу 2012 р.” можна переглянути у вітрині 42 “Пам’ятні монети України серії УЄФА Євро-2012”

¹⁴ 3D зображення монети 10 гривень “Копання картоплі” можна переглянути у вітрині 41 “Пам’ятні монети України (серії: Україна космічна та інші монети)”

III. ПАПЕРОВІ ГРОШОВІ ЗНАКИ

Зібрання паперових грошей в Музеї об’єднує перші українські грошові знаки – емісії Української Народної Республіки та Української держави як загальнодержавних, так і міських випусків. Прикрашає колекцію перший кредитивний білет УНР – 100 карбованців 1917 року, друкований в Києві. В експозиції присутні міські грошові емісії – гривні та карбованці Житомира, Кам’янець-Подільського, Єлисаветграду (нині – Кропивницький), Одеси та Криму. У колекції є унікальні експонати – металеві кліше, які використовувались для друку першого покоління гривень в Канаді, зразка 1992 року.

100 карбованців. Українська Народна Республіка. 1917 р.¹⁵

20 листопада 1917 року Українська Центральна Рада видала III-тій Універсал, яким була проголошена Українська Народна Республіка. 19 грудня 1917 року Українська Центральна Рада постановила випустити українські грошові знаки номіналом 100 карбованців. Але, зважаючи на складні фінансові, економічні та політичні умови, в яких опинилась молода Держава, введення власної грошової одиниці було сміливим та ризикованим кроком, адже Скарбниця на той час майже не мала власного золотого запасу.

Банкнота номіналом 100 карбованців виконана у стилі бароко та оздоблена декоративними шрифтами із стародруків та зображенням гербу Київського магістрату та родового знаку князя Володимира Великого у вигляді тризуба. Дизайн карбованців розробив художник-графік Георгій Нарбут. Назва нової грошової одиниці була написана, крім державної, також мовами найбільших національних меншин в Українській Народній Республіці – російською, польською та ідишем. Друкували перші українські банкноти в друкарні Василя Кульженка в Києві.

Шаги як сота частина гривні Української Народної Республіки введені в обіг Законом від 18 квітня 1918 р., ухваленим Центральною Радою. Дизайн шагів розробили Антін Серета та Георгій Нарбут. На лицьовій стороні зображений тризуб у вінку із рослинним орнаментом. На звороті надруковано текст: “Ходить на рівні з дзвінкою монетою”. Було випущено номінали у 10, 20, 30, 40 і 50 шагів. Шаги мали однаковий розмір 30x25 мм та виготовлялися за допомогою тих самих кліше, що й поштової марки. У народі шаги, які легко роздмухувалися на вітру, називали “метеликами”. “Де ж там ходять, коли літають!” – сердилися жінки на базарі.

40 шагів.

Українська Народна Республіка. 1918 р.

Розмінна марка номіналом 50 шагів Української народної республіки слугувала засобом оплати поштової пересилки та розмінною монетою.

¹⁵ 3D зображення 100 карбованців можна переглянути над вітриною 16 “Гроші Української Народної Республіки”

1000 карбованців, Українська Держава, 1918 р.

Банкнота номіналом 1000 карбованців емітована урядом гетьмана Павла Скоропадського в Українській Державі у 1918 році. Серед усіх паперових грошей періоду Української Революції 1917–1921 років ця банкнота по праву є однією з найкрасивіших. Ескізи цієї банкноти виконані відомим художником Григорієм Золотвим (1882–1960), викладачем типографської школи Василя Кульженка. Художник не залишив ініціалів на банкноті, тому авторство 1000 карбованців міністром фінансів УНР – Борисом Мартосом у опублікованих своїх спогадах віднесене також Івану Мозалевському. Дизайн банкноти виконаний у стилі українського бароко. Банкнота має всі необхідні ознаки платіжного засобу та державних грошей, крім року емісії, – емітента, номіналу, серії випуску. Номінал грошового знаку складає 1000 карбованців, що відповідало 2000 гривень.

1 березня 1918 року Центральна Рада ухвалила Закон “Про грошову одиницю, биття монети та друк державних кредитових білетів”, яким була запроваджена нова грошова одиниця – гривня, яка поділялася на 100 шагів і дорівнювала 1/2 карбованця. Банкнота на високому рівні є захищеною від підробок – захисна сітка, конгрев (рельєфна суха печатка), водяні знаки. Мабуть, тому дотепер дослідникам невідомі зразки тогочасних підробок цих банкнот. Перший випуск 1000 карбованців здійснений за ініціативи гетьмана Павла Скоропадського у Києві 13 листопада 1918 року, після чого – за влади Директорії – емісія була продовжена у Кам’янці-Подільському, а після втрати території – українською владою на чолі із Симоном Петлюрою продовжено емісію 1000 карбованців у Варшаві.

У центрі аверсу розміщений картуш із написом: “Знак Державної Скарбниці”, над ним – булава, бунчук та три камишеві квітки із стрічкою із написом: “Українська Держава”. Також на аверсі поміщений герб Війська Запорозького – козак із мушкетом. По боках центральної частини поміщені дві картуші із вказівкою номіналу “1000” та вказівкою на забезпечення банкноти та покарання за спроби її підробки: “Ходить нарівні з кредитовими білетами”, “Фальшування карається по Закону”. У нижньому лівому куті банкнота підписана директором Державної Скарбниці – Харитонем Лебідь-Юрчиком. Реверс банкноти містить образи двох жіночих фігур у національному одязі, прикрашених вишиванок із орнаментами. В руках жінки тримають символ державної влади – булаву, а також риг достатку. Поле банкноти прикрашене орнаментами із овочів та квітів, підкреслюючи український дух банкноти.

24 серпня 1991 року проголошена незалежність України. Одним із першочергових завдань молодій державі постало формування стійкої фінансової системи. Першими грошима України стали карбованці, або купони багаторазового використання двох емісій. Контракт про виготовлення 2,5 млрд купонів багаторазового використання було підписано у вересні 1991 року із французькою компанією ISBF – Imprimerie Speciale de la Banque de France. Загальна вага виготовленої у Франції готівки становила 534 тонни. Для того, щоб транспортувати нові українські гроші були здійснені 5 авіорейсів. Максимальна вантажопідйомність українського літака АН-124 “Руслан” дозволила перевозити по 136 тонн нових грошей за рейс. У кінці 1992 року в Україну стали також надходити купоно-карбованці, виготовлені компанією “A.G. Lerchundi SA”. Купоно-карбованці багаторазового використання були введені в обіг 10 січня 1992 року.

1 карбованець. Україна, 1992 р. ЗРАЗОК

Білий папір, світло-коричневий колір. Довжина 105 мм, ширина – 53 мм. Водяний знак – “паркет”. На аверсі в центральній частині з лівого краю розміщене зображення Либеді, яка стоїть на кормі човна – фрагмент Пам’ятного знаку на честь засновників Києва – Кия, Щека та Хорива, розташованому на березі Дніпра. З правого боку вказівка на емітента, номінал та назва грошової одиниці, дата друку: “Україна, Купон, 1 карбованець, Національний банк України, 1991”. На зворотній стороні розміщене гравюрне зображення Софійського собору у Києві та в кожному з кутів позначений номінал.

1 000 000 українських карбованців.

Україна. 1995 р. ЗРАЗОК

Банкнота найбільшого номіналу українських купоно-карбованців з’явилася в обігу у 1995 р. – мільйон українських карбованців, лише в проєкті лишилась банкнота у 2 мільйони українських карбованців. На лицьовій стороні банкноти зображено державний герб та пам’ятник Тарасу Шевченку в Києві, розташованого у однойменному парку навпроти червоного корпусу Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, зображеного на зворотній стороні грошового знаку. Українські карбованці, як перехідна грошова одиниця, перебували в обігу до вересня 1996 року.

Створення національної грошової системи розпочалося ще до проголошення у серпні 1991 р. України незалежною державою. У квітні 1991 року був організований та проведений конкурс ескізів для банкноти номіналом 5 гривень. Дизайн перших гривень був розроблений відомим українським художником Василем Лопатою у партнерстві з графіком Борисом Максимовим.

Перші банкноти сучасної гривні номіналами 1, 2, 5, 10 та 20 гривень друкувались у Канаді. Виробник – компанія “Canadian Bank Note Company”, з якою у жовтні 1991 р. підписали контракт, надрукувала українські гроші менш ніж за рік. В Україну гривні таємно доставлялись океаном на суховантажному судні “Пётр Алейніков” у 1992, 1993 рр. Решту банкнот доставили в Україну літаком у 1995 р. Крім банкнот гривні, надрукованих в Канаді, на суховантажному судні привезли до України і банкноти номіналами 50, 100 та 200 гривень, друк яких замовили в англійській компанії “Thomas De La Rue”, виробничі потужності якої розташовувались на Мальті.

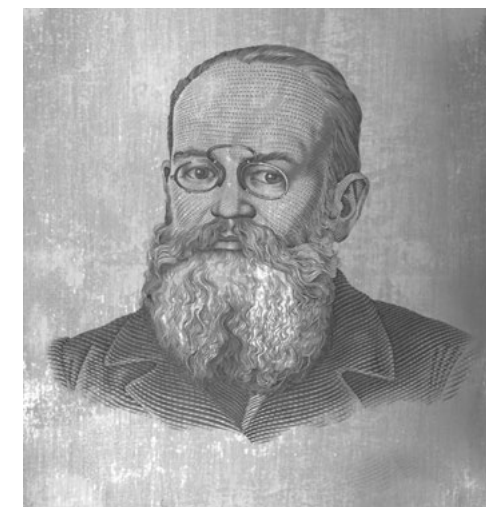
Друкарський аркуш пробної банкноти 100 гривень 1992 р.

100 гривень зразка 1992 року із зеленим тлом не були введені в обіг, друкарський аркуш цих грошових знаків є досить рідкісним та унікальним серед музейних зібрань. 2 вересня 1996 році в умовах стабілізації економічної ситуації і зниження темпів інфляції, Україна провела грошову реформу. В обіг була введена гривня. 100 тисяч карбованців обмінювали на 1 гривню. Держава отримала власну грошову систему і національну валюту.

Гравюра банкноти номіналом 2 гривні зразка 1992 р.¹⁶

Гравюра лицьової сторони банкноти номіналом 2 гривні, яку зробив канадський гравер Ів Беріл за ескізом українських художників Василя Лопати та Бориса Максимова. Особливістю гравюри є напис у правому нижньому куті про те, що 24 серпня 1991 року було проголошено незалежність України.

Гравюра портрета Михайла Грушевського для 50 гривень 1992 р.

Гравюра портрета Михайла Грушевського для банкноти номіналом 50 гривень 1992 р., яку зробив канадський гравер Ів Беріл за ескізом українських художників Василя Лопати та Бориса Максимова.

¹⁶ ЗД зображення гравюр для банкноти номіналом 2 гривні та портрету Михайла Грушевського можна переглянути у вітрині 33 “Друк банкнот гривні”

IV. ЦІННІ ПАПЕРИ

Цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам. У експозиції та фондосховищі Музею наявні облігації державної позики, векселі, акції підприємств, корпоративні облігації, облігації місцевих позик та багато інших.

**Вексель на суму до 150 корон
Австро-Угорщина, м. Олеськ, 1914 р.**

З кінця XVIII століття Закарпаття, Галичина, Буковина потрапили під контроль імперії Габсбургів (Австро-Угорська імперія з 1867 р.). На цих землях, крім місцевих грошей, до початку XX століття як регіональна міждержавна валюта ходили золоті дукати та срібні талери. Банкоцетлі (банківські ноти), паперові гроші, які випускав Віденський міський банк з 1762 р. Упродовж XIX століття прив'язка паперових грошей до дорогоцінних металів стала міцнішою, і обмін одного на інший став простішим.

У часи перебування частини території України під владою династії Габсбургів в Австро-Угорщині фінансова система характеризувалась досить високим рівнем розвитку, населенню була доступна низка фінансових інструментів та вибір цінних паперів. Вексель, виписаний Броніславом Рудніцьким 3 травня 1914 року в місті Олеськ на суму 50 корон, тексти бланку та заповнення виконані польською мовою.

**1000 гривень. Білет Державної скарбниці.
Українська держава періоду Гетьманату, 1918 р.**

У період Гетьманату в обігу перебували державні цінні папери – облігації державної позики, або білети державної скарбниці номіналами від 50 до 1000 гривень, на яких містились відрізні купони на отримання прибутку. При потребі купони відрізали та використовували як законний платіжний засіб – гро-

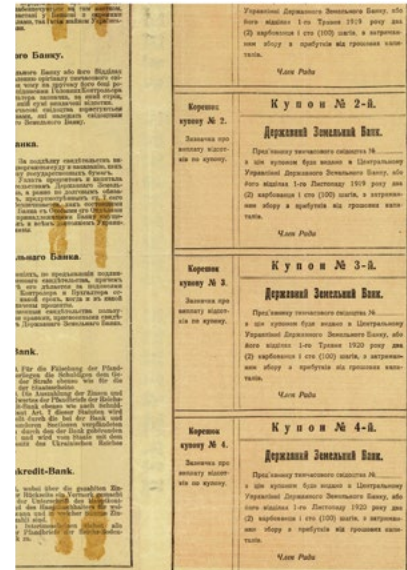
шовий сурогат або грошовий замітник, у такий спосіб через вимушену норму в грошовому обігу з'явилися досить незручні та незвичні грошові номінали – 90 шагів, 1 гривня 80 шагів та 3 гривні 60 шагів, а також 18 гривень. Через відрізні купони, розміщені з обох сторін, білети Державної скарбниці отримали народну назву – “аероплан”, асоціюючи форму із літаком та крилами.

**Тимчасове свідоцтво Державного
Земельного Банку
Українська Народна Республіка. 1918 р.**

Із розпадом Російської імперії в суспільстві достатньо гостро стояло невирішеним аграрне питання. 29 квітня 1918 року в Києві відбувся з'їзд хліборобів України, на якому гетьмана Павла Скоропадського проголосили великим землевласником, який оголосив про збереження права приватної власності в державі.

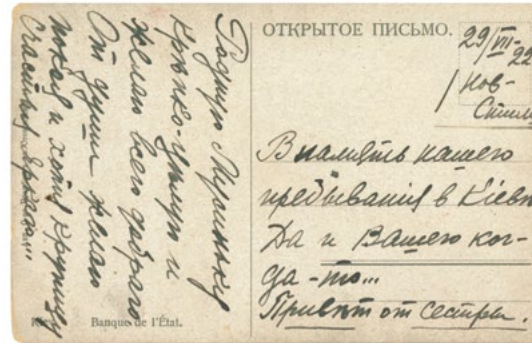
Основою аграрної реформи уряд Гетьманату бачив у розпродажі земельних володінь колишніх магнатів із метою створення потужного прошарку селян хліборобів. Передача у приватну власність передбачалась всієї землі, крім цукрових плантацій, лісів, землі кінських заводів та сім'яних господарств, що відігравали стратегічну важливість для економіки держави.

Головним завданням банківської установи було сприяння у створенні в державі міцного та ефективного прошарку хліборобів-середняків, селян-власників. Для реалізації цієї мети Державному Земельному банку було надано право видавати довгострокові позики на купівлю землі та видавати позички під заставу землі. Державний Земельний банк як і Державний Банк підпорядковувались Міністерству фінансів. Центральний осередок Державного Земельного банку локалізувався у Києві по вулиці Володимирська, будинок № 10. Банк мав 8 відділень в різних регіонах – Волинське, Катеринославське, Київське, Одеське, Подільське, Полтавське, Харківське та Чернігівське. Операційну діяльність банк розпочав 1 вересня 1918 року.

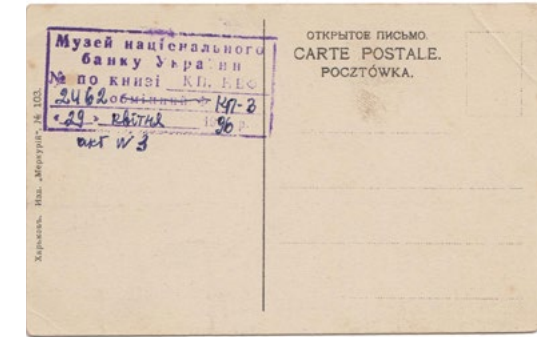
V. ЛИСТІВКИ

Поштова картка або листівка – це відкрите письмове повідомлення на стандартному бланку. Сьогодні відкриті листи популярні серед любителів посткросингу – обміну листівками між адресатами по всьому світу. На лицьовій стороні відкритого листа зазвичай розміщується авторське фото та привітання. Традиційно колекціонування листівок – філокартія – поєднує збирання поштових карток із зображеннями природи, карток на святкову тематику (до Різдва, Великодня, Днів незалежності, перемоги у Другій Світовій війні тощо), значна кількість листівок зображає відомі пам'ятки архітектури. У колекції Музею грошей збережені листівки, головним чином, поєднані у спільну тематику – історія будівель банківських та фінансових установ, особливо цінними серед них є ті, що знайомлять відвідувача із будівлею Національного банку України.

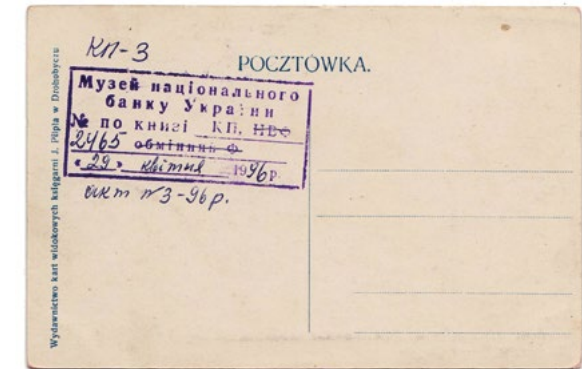

Поштова картка із зображенням фасаду київської контори Державного банку, Російська імперія, початок ХХ ст.

На лицьовій стороні поштова картка має зображення фасаду Державного банку у Києві із наявними ще лише 2 поверхами будівлі банку. Прикметними на фотографії є також старі лінії телефонного зв'язку та кияни, що ідуть вулицею пішки та пересуваються на брочках – малих повозках із кіньми. Текст адресату відкритого листа передає теплі почуття сестер (рос. мовою): “Родную Мусиньку крепко целую и желаю всего доброго. От души желаю покоя и хоть крупицу счастья яркого. В память нашего пребывания в Киеве. Да и Вашего когда-то...Привет от Сестры” (укр. “Рідну Мусиньку міцно цілую та бажаю всього доброго. Від душі бажаю спокою та хоч би часточку щастя яскравого. На пам'ять нашого перебування у Києві. Та й Вашого колись...Привіт від Сестри”).

Поштова картка із зображенням фасаду Державного банку в м. Харкові, Російська імперія, початок ХХ ст.

Поштова картка із зображенням фасаду філії Австро-Угорського Банку в м. Дрогобич, початок ХХ ст.

VI. ФАЛЕРИСТИКА

Державні нагороди України – вища форма відзначення громадян за видатні заслуги у розвитку економіки, науки, культури, соціальної сфери, захисті Вітчизни, охороні конституційних прав і свобод людини, державному будівництві та громадській діяльності, за інші заслуги перед Україною. Державними нагородами можуть бути нагороджені громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Нагородження державними нагородами провадиться указом Президента України. Нагородженому вручається державна нагорода та документ, що посвідчує нагородження нею. Нагородження державними нагородами може бути проведено посмертно. Громадяни України можуть бути удостоєні нагород іноземних держав.

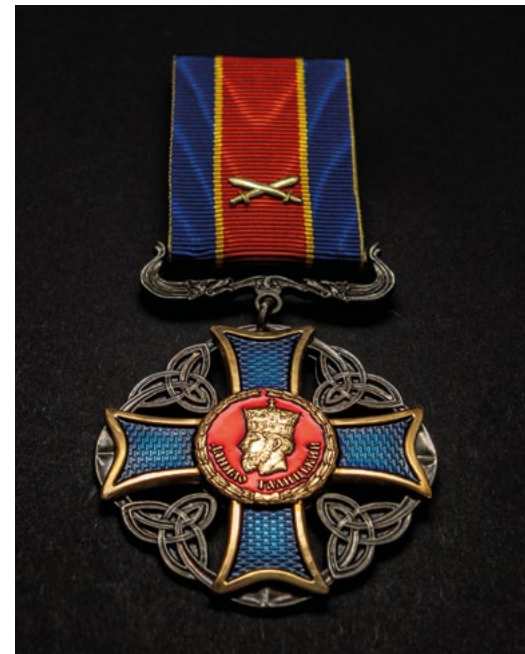
Малюнки знаків державних нагород України затверджуються встановленим порядком на підставі результатів конкурсів, організованих Комісією державних нагород та геральдики. Авторське право на малюнок державної нагороди після затвердження результатів конкурсу переходить державі. Виготовлення знаків державних нагород (крім президентських відзнак у вигляді пам'ятних та ювілейних медалей) та документів, що посвідчують нагородження ними, здійснюється виключно Банком Національного банку України.

Орден Героя України та Орден Держави

Звання Герой України – вищий ступінь відзнаки, що присвоюється громадянам України за здійснення визначного героїського вчинку або визначного трудового досягнення. Герою України вручається орден “Золота Зірка” за здійснення визначного героїського вчинку або орден Держави – за визначні трудові досягнення.

Орден Ярослава Мудрого I ступеня із орденським ланцюгом
Відзнаку Президента України “Орден князя Ярослава Мудрого” засновано для нагородження громадян за видатні особисті заслуги перед українською державою в галузі державного будівництва, зміцненні міжнародного авторитету України, розвитку економіки, науки, освіти, культури, мистецтва, охорони здоров'я, за благодійну, гуманістичну та громадську діяльність. Девіз ордену князя Ярослава Мудрого – “Мудрість, честь, слава”.

Орден Данила Галицького з мечами

Орден Данила Галицького встановлений для нагородження військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також державних службовців за значний особистий внесок у розбудову України, сумлінне та бездоганне служіння Українському народу. Орден Данила Галицького можуть бути нагороджені виключно громадяни України. Девіз ордену Данила Галицького – “Батьківщина і честь”. Орден Данила Галицького носять на грудях ліворуч і за наявності у особи інших орденів України знак ордену Данила Галицького розміщують після них. Військовослужбовці Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, нагороджені орден Данила Галицького, мають на колодці знаку ордену зображення двох схрещених мечів.

VII. БІБЛІОТЕКА

Книжкове зібрання Музею, крім вузькопрофільної літератури зі спеціальних галузей історичної науки (нумізматики, боністики тощо) та історії грошового обігу, економічної історії та історії економічної думки, налічує цінні видання з історії розвитку банківської системи та фінансових установ в Україні. Особливо цінними серед букіністичного зібрання є альбоми, випущені спеціально в пам'ять про зведення нової будівлі Київської контори Державного банку, а також новітні архітектурні рішення при будівництві та зведенні додаткових поверхів до сучасної будівлі Національного банку України. Прикметно, що значна частина наявних в бібліотеці книжкових видань містять дарчі написи та побажання, власноруч нанесені авторами та дарувальниками з числа відомих осіб – гостей та партнерів Музею.

Книга "Будівля Державного банку". 1905 р.

Книга із назвою рос. мовою "Здание Киевской конторы Государственного Банка" (укр. "Будівля Київської контори Державного Банку") видана в рік спорудження будівлі для Київської контори держбанку, яка нині є головним офісом Національного банку України.

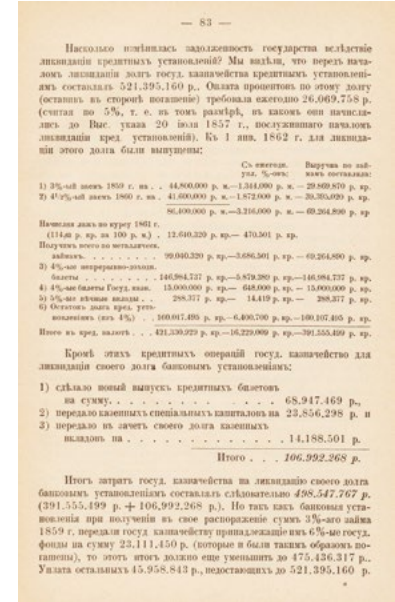
У виданні зібрано матеріали будівельної комісії за 1902–1905 роки, детально розповідає про спорудження банку. Випущена у друкарні Стефана Кульженка, виконана якісним друком, тверда обкладинка із золотим тисненням та тканиною. Містить описи залів та основних приміщень київської контори Державного банку, повідомляє про історію їхнього будівництва та проектування.

Мігулін П.П. Наша банківська політика (1729-1903). Харків, 1904. 439 с.

Мігулін Петро Петрович – вітчизняний видатний економіст, визнаний фахівець в теорії державного кредиту та банківської справи. Народився 1870 року у Харкові, після закінчення гімназії поступив на юридичний факультет Харківського університету, який закінчив у 1893 році. У 1894–1896 роках вивчав передовий європейський досвід із проведення економічної політики та реформ, досліджував фінансові системи провідних європейських країн.

Після повернення до Харкова викладав торгове право у своїй Alma mater. Результатом дослідження вітчизняної економічної системи стала багатотомна праця "Російський державний кредит (1769–1899)", джерелами для написання якої послуговували тогочасне законодавство, архівні матеріали, фінансові урядові кошториси тощо. У 1900 році захистив дисертацію у Казанському університеті, а вже у 1901 році успішно захистив також докторську дисертацію у Київському університеті, того ж року Петру Петровичу присвоєне звання професора. У своїх наукових поглядах вчений дотримувався позиції популяризації центрального регулювання господарських процесів, залучення іноземного капіталу, модернізації вітчизняної економіки та розвитку підприємництва.

Виступав за надання переваги державним банкам, критикував ліквідацію казенних кредитних установ, наголошував на важливості розробки акціонерного законодавства, нормалізації діяльності бірж, розвитку торгового права. Погляди П. Мігуліна щодо використання державного кредиту для потреб економічного розвитку, регулювання обігу цінних паперів та грошового обігу та багато іншого залишаються актуальними і до сьогодні.

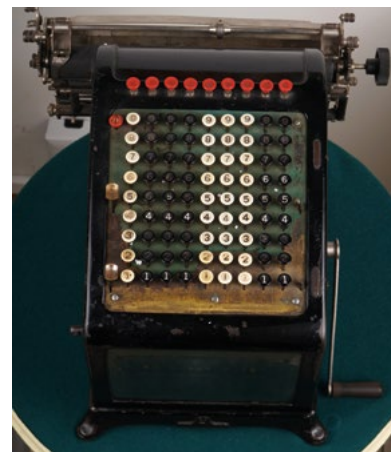
VIII. ЛІЧИЛЬНА ТЕХНІКА

Невід'ємною в роботі фінансових установ є лічильна техніка, а збереження лічильних приладів допомагає краще зрозуміти історію банків та продемонструвати відвідувачу генезу впровадження автоматизації у банківській операції. У зібранні Музею наявні як механічні рахівниці, так і складні механізми, які використовувались в банківській системі України упродовж останніх півтора століття. Крім лічильної техніки, яка здатна виконувати складні арифметичні дії, у фондах Музею збережені також апарати для перевірки справжності грошей, а також спеціальні машини для рахування паперових грошових знаків і монет, інше різноманітне банківське обладнання.

Рахівниця, XIX ст.

Рахівниця, виготовлена із дерева та металу – на дерев'яну плоску основу закріплені металеві дуги, по яким для рахування із однієї сторони на іншу переміщуються дерев'яні кульки, що обчислюють числові порядки.

Лічильна машина з ручним приводом, початок XX ст.

ІХ. ФОТО

Фотографії є цінним зображальним джерелом у історичних дослідженнях. Додаткові свідчення для висвітлення та вивчення історії банків та грошового обігу надають збережені в фондовій колекції фотографії. Музеєм збережено вагомий архів особових фотографій співробітників Державного банку, участі колективу в урочистих подіях та важливих історичних подій в історії України. Додаткову інформацію надають зображення будівлі Національного банку України, виконані різними фотографами в різний час.

Будівлі Національного банку вже понад 100 років, упродовж яких у цій будівлі завжди функціонували банківські установи. Реалізувати архітектурний проєкт Олександром Кобелеву допомогли Олександр Вербицький (розробив фінальний ескіз фасаду), та італійський скульптор Еліо Саля (оздоблення фасаду та внутрішнього інтер'єру).

Загальний кошторис склав значну на той час суму – 887 тисяч рублів золотом, з них 82 тисяч використано для створення автономної парової системи опалення та охолодження повітря. Твердопаливний котел вугіллям та дровами грів пару, яка через труби зігрівали приміщення. Влітку ж електровентилятори витягували з-під землі холодне повітря. Для додаткового освітлення використовували зв'язки троянд, запах яких поширювали по першому поверху за допомогою цієї системи.

Будівля мала на свій час передове технічне оснащення і з моменту відкриття була підключена до телеграфної, телефонної та електричної мереж.

**Старий будинок Державного Банку 1841 року.
Фотокопія.**

Фактично, до кінця 1917 року тут діяв Державний банк Російської імперії. Понад сто років тому у час Визвольних змагань та становлення Української Народної Республіки тут постає центральне відділення Українського державного банку.

**Новий будинок
Державного
Банку.
Фотокопія.**

Х. ЮВЕЛІРНІ ВИРОБИ

Багатогранність історії грошового обігу та функціонування банківської системи, висвітлення ролі грошей в суспільному житті та ставлення до грошей відображають предмети декоративно-ужиткового мистецтва, а також ювелірні вироби. Це різноманітні скарбнички, прикраси із використанням монет (традиційні українські дукачі).

Скарбничка – спеціальна ємність для монет, в якій накопичують необхідну суму коштів з метою досягнення певної фінансової цілі. Скарбнички відомі різної форми – від таких, що надають легкий доступ до монет, так і закритих із наявним лише отвором для опускання монети, такі скарбнички при заповненні необхідно розбити. Таким чином скарбнички відрізняють багаторазового та одноразового використання. Скарбнички різної форми відіграли суттєву роль у історії грошей та приватних накопичень, коріння використання скарбничок іде з часів коли надійно зберігати гроші на банківських депозитах було неможливо.

**Срібна скарбничка.
Російська імперія. XIX століття**

Скарбничка XIX ст. зі срібла у вигляді розкритого гаманця, прикрашена перлами вздовж краю. На боковій поверхні застібки розміщено напис російською мовою: “Кто денежки бережет, тотъ безъ нужды проживеть” (укр. “Хто грошенята береже, той без злиднів проживе”). В середині скарбнички припаяні до денця давні монети Римської імперії та Арабського халіфату, символізуючи таким чином притягнення грошей та багатства.

Дукач із бантом. Чернігівщина, XIX ст.

Монети Російської та Австро-Угорської імперій в Україні мали і традиційне застосування – поміщені в оправу із бантом з інкрустованим камінням, поміщені на коралове намисто, перетворювались на «дукачі». Поширений в народному ужитку елемент жіночої прикраси, що складався із оправу із вставленою всередину обіговою монетою та прикрашеного напів-дорогоцінним камінням стильного банту.

Переглянути
3D зображення
експонатів.

Записатися
на безкоштовну екскурсію
до Музею грошей